

Філологічна СКРИНЯ

Потрібно уміти переносити те, чого не можна уникнути.

Мішель Монтень

Виходить 4 рази на рік

Шановні вчителі!

Вітаю Вас із Днем знань і початком нового навчального року.

Бажаю нам усім надії на те, що наші учні переростуть своїх учителів і збудують гідне майбутнє для себе, своїх дітей та онуків, бажаю віри у те, що наша праця примножить багатство, міць і визнання України, бажаю твердої впевненості в тому, що наша натхненна та благородна праця буде належно поцінована державою сьогодні, завтра і завжди!

Нехай ті зерна пізнання, добра і любові, що ми так щиро та щедро засіваємо, потраплять на благодатний ґрунт, рясно проростуть і будуть гідно зібрані та збережені вдячними учнями!

Нехай рідна наша земля своїм теплом і щедрістю наповнює Вас міцним здоров'ям, дарує щасливе довголіття та радість.

Хай щирою і милосердною буде доля до Вас і Вашої оселі.

Многії Вам літа.

Методист ФМК Петрук Т. М.

*Випуск № 3,
серпень
2012*

Відзначаємо восени

У номері:

Методист консультує

Кондирєва М. М. Що таке фанфік?..... 3

Петрук Г. М. Уникаймо помилку..... 4

Йдемо на урок

Мишко Т. І. 7 клас Контрольна робота №1 5

7 клас. Контрольна робота №2 6

Воскресенська Л. А. 8 клас. Контрольна робота №4 .7

Правильно наголошуймо слова 8

Уйван Л. Ф. 11 клас. Контрольна робота №1 9

Освітнянський порадник 10

Позакласна робота

Ковальчук Д. О. Я вибирала долю собі сама (літературно-музична композиція за творми Ліни Костенко) 11

Перлини з учнівських творів 14

Літературні вітражі

Гайдучик Л. І. Метелик (продовження)..... 15

Поради психолога

Колеги бувають різні 16

1 вересня – День знань.

1 вересня - Початок Другої світової війни (1939).

8 вересня - Міжнародний день письменності (грамотності).

21 вересня – Міжнародний день миру.

26 вересня – Європейський день мов.

5 жовтня – Всесвітній день учителя.

7 жовтня – День працівників освіти.

14 жовтня - День українського козацтва.

4 жовтня - 125 років від дня народження українського поета

О. А. Неприцького-Грановського (1887-1976).

9 листопада - День преподобного Нестора Літописця Київського.

9 листопада - День української писемності та мови.

9 листопада - 140 років від дня народження Богдана Сильвестровича Лепкого (1872–1941), українського письменника, педагога, перекладача, літературознавця, художника.

14 листопада - 100 років від дня народження Андрія Самійловича Малишка (1912–1970), українського поета.

22 листопада – День Свободи.

24 листопада – День пам'яті жертв голодомору.

30 листопада - 65 років від дня народження українського прозаїка Катерини Мотрич.

Що таке фанфік?

Ви хочете переписати сюжет чи придумати своє оригінальне продовження книги чи серіалу? Тоді вам потрібно звернутися до жанру фанфіку.

Фанфік або фенфік (від англійських слів Fan - прихильник і fiction - художня література) - різновид творчості прихильників популярних творів мистецтва (так званого фан-арту). Цим терміном називають жанр масової літератури, створеної за мотивами художнього твору, а також особливий різновид літературної творчості шанувальників популярних книг та серіалів. Це може бути продовження, передісторія, пародія або «альтернативний всесвіт» улюбленого твору чи серіалу, а персонажами виступатимуть головні герої цієї книги чи фільму.

Літературні фанфіки, як і будь-які інші літературні твори, можуть бути представлені у вигляді оповідань, повістей, романів, віршів, п'єс.

Отож, перш ніж писати фанфік, потрібно обрати книгу чи фільм та виділити головних персонажів. Продумати до деталей сюжет, аби чітко уявити: куди і в який час відправиться герой, у кого закохається, із ким конфліктуватиме (тому що інакше не уникнути непорозумінь). Обов'язково скласти план.

У фанфіках можна широко використовувати описи природи, людей, процесів праці. Важливо також відтворювати емоції героїв, їх вирази обличчя. Метафори, порівняння, епітети – це саме те, чим ви можете збагатити свій фік.

Для створення фанфіка потрібен оригінальний твір, інакше ними можна назвати билини, перекази, оповіді і половину літописів. У доінтернетну епоху фанфіки видавалися окремо і були пародіями на ті чи інші твори. Писалися такі протофанфіки ще у 17-му столітті, наприклад "лже-Дон Кіхот". Крім того, нерідко видавництва замовляли модні твори – так і з'явилися різні «Скарлетт», «приліплені» до «Віднесені вітром».

Найчастіше фанфіки пишуть за творами телесеріалів і кінематографу (наприклад Стар Трек і Зоряні Війни); літератури (Гаррі Поттер, nuff said); аніме (Ван Піс, Наруто).

У мережі Інтернет (адреса електронного ресурсу - <http://www.fanfiction.net>) розміщено більше 25 000 фанфіків за мотивами Final Fantasy VII. Найбільша кількість продукції російськомовних фанфікотворців знаходиться за адресою <http://diary.ru>, <http://samlib.ru>, англомовних - <http://www.fanfiction.net>.

Оформлення

Часто тексту фанфіка передує шапка (інформація про зміст твору та його творців).

Автор (ім'я або нік творця).

Перекладач (ім'я або нік перекладача) – графа наявна тільки у перекладних фанфіках.

Бета (Бета-рідер, іноді gamma, gamma-reader) - імена або ніки людей, що редагували або допомагали редагувати текст автора. При цьому Бета редагує помилки орфографічні, пунктуаційні тощо, а Гамма редагує помилки в сценарії.

Дисклеймер (англ. disclaimer) - попередження, у якому автор повідомляє читачам (і особливо правовласнику), що фанфік або сайт, про який ідеться, був створений не з метою отримання прибутку, і вказує, кому належать права на використаних персонажів. Також в Дисклеймер можуть бути попередження про зміст самого фанфіка, але зазвичай їх подано в окремому розділі «Попередження». Попередження, або «Варнінг» (англ. warning) - попередження про зміст фанфіка, за умови з якоїсь причини несприйняття читачами

Кондирева Майя
Миколаївна, методист із
української мови та
літератури
Тернопільського
ОКЦІПТО

(слеш, OOC, AU, нецензурна лексика тощо).

Рейтинг (англ. rating) - неформальна система визначень, прийнята авторами фанфіків для того, щоб дати читачеві попереднє уявлення про те, чого очікувати, а також про те, наскільки зміст фанфіка або фан-арту придатний для певних вікових груп. Рейтинги засновані на шкалі американської кіноасоціації. Система рейтингів і критерії їх використання в різних спільнотах можуть дещо відрізнятися. Зазвичай використовується така шкала (у порядку зростання):

G (General) - можна читати усім.

PG (Parental Guidance) - можна читати з батьківського дозволу дітям до дванадцяти років.

PG-13 - можна читати з батьківського дозволу дітям, старшим тринадцяти років.

R (Restricted) – у фанфіках йдеться про секс і насильство, є нецензурна лексика.

NC-17 (No Children) - не можна читати дітям. Ця позначка еквівалентна позначці X в кіно.

Іноді трапляються позначення PG-15 або NC-21 - вони мають значення, аналогічні позначкам PG-13 або NC-17.

Пейринг (англ. pairing) - графа використовується для інформації про любовні жанри фанфіків, у яких йдеться про романтичні та сексуальні стосунки. У цьому рядку в шапці зазначено, які персонажі причетні до таких стосунків. Пари назв персонажів записують через косу рису - слеш (Перший персонаж / Другий персонаж), зазвичай ініціатор відносин (або активний партнер) зазначається першим. Ініціалами позначають лише добре відомих персонажів.

Жанр - особлива позначка про загальний «настрій» фанфіка.

Опис (англ. summary) - короткий опис фанфіка, анотація.

Позначки, Присвята, Подяки - інші позначки автора.

Інколи у шапці є графа «Персонажі» (Involving) - список усіх героїв.

Жанри

Фанфіки, у яких простежується любовна лінія, зазвичай поділяються на багато жанрів. Слово «жанр» використовується дещо вільно, мається на увазі загальний «настрій» фанфіка і деякі сюжетні характеристики. Такий розподіл дуже умовний, наприклад: Alternate Universe (AU) - варіації на тему «а що, якщо ...?» (всесвіт просто переписують, зображують в інших тимчасових рамках, змінюють місце дії тощо), але необхідний грамотний підхід до справи і знання власне всесвіту.

Загальні жанри

Екшен, Екшн (Action) - фанфіки з динамічним сюжетом, насиченим багатьма діями. У них мало загадок та інформації про стосунки героїв.

Гумор (Humour) - гумористичний фанфік.

Пародія (Parody) - пародія на оригінальний твір.

Дарк або Даркфанфік (Dark, Darkfic) – розповідь, у якій ідеться про велику кількість смертей і жорстокість.

Deathfic - фанфік, у якому один або кілька героїв

помирають.

POV (Point of view) - розповідь із погляду одного з героїв.

Смарм (Smarm) - фанфік, у якому один персонаж дає зрозуміти словом чи ділом, як важлива для нього дружба (без натяку на романтичні або сексуальні стосунки) з іншим персонажами.

Любовні жанри

Романтика (Romance) - фанфік про ніжні і романтичні стосунки, який має щасливий кінець.

Драма (Drama) - романтична історія із сумним фіналом.

Ангст (Angst) – фанфік, у якому йдеться про депресивні мотиви, якісь драматичні події, сильні переживання, фізичні, але частіше духовні страждання персонажа (проблеми самотності, жахи, убивство, викрадення тощо). Флаф (Fluff) – фанфік про теплі, нічим не затьмарені стосунки між персонажами.

Established Relationship (ER) – фанфік про усталені стосунки між героями.

Обсяг (форма) фанфіків

Максі (Max) - великий фанфік, обсяг якого становить більше 70 машинописних сторінок.

Міді (Midi) - середній фанфік (обсяг - від 20 до 70 машинописних сторінок).

Міні (Min) - маленький фанфік (обсяг – 1 - 20 машинописних сторінок).

Драбл (Drabble) – уривок, інколи сцена, зарисовка, опис персонажа, коротка (до ста слів) історія, яка має подвійний підтекст або несподіваний кінець.

Віньєтка (Vignette) - дуже коротка історія, що включає думку (опис почуттів, внутрішній монолог, невелику подію).

Фанфіклет (Ficlet) - короткий фанфік.

Уникаймо пимлоқ

Методист Кременецького РМК Петрук Г. М.

Адреса місця проживання – адреса

Баланс доходів і видатків – баланс прибутків і видатків

Без будь-яких виключень – без жодних виключень

Без оглядок на – незважаючи на

Безнаказаність – безкарність

Безпредел – беззаконня

Бере своє начало – бере свій початок

Більшість із проголошеного – більша частина виголошеного

Благополуччя населення постійно зростає – добробут населення постійно зростає

Близькі по духу – споріднені духом

Болять суглаби – болять суглоби

Брати на помітку – брати на замітку

Був на ста жировці – був на стажуванні

Був у розпачу – був у розпачі

Був у числі присутніх – був серед присутніх

Будь-якою ціною – за будь-яку ціну

Бурхливі овації – овації, бурхливі оплески

В кінці весни – наприкінці весни

В порушення всіх існуючих міжнародних норм – порушуючи всі чинні міжнародні норми

В силу різних обставин – через різні обставини

В усіх областях співпрацювати – у всіх галузях співпрацювати

В ущерб інтересам нації – на шкоду інтересам нації

Велика суматоха – великий гармидер, метушня, біганина

Вирішення стосунків – з'ясування стосунків

Великий перерив – велика перерва

Взаємовідношення між людьми поліпшилися – взаємини між людьми поліпшилися

Взяли ссуду – взяли позику

Ви по якому питанню – Ви в якій справі

Вибраний круг людей – вибране коло людей

Виступати з докладом – виступати з доповіддю

Вибувати із строю – вибувати з ладу.

Видумка – вигадка

Виздоровлення – одужання

Використання коштів не за призначенням – витрачання коштів не за призначенням

Вимагати різних уступок – вимагати різних поступок

Випадки боротьби – прояви боротьби

Виписка із листа – витяг із листа

Виховання відіграє помітне значення – виховання відіграє помітну роль

Вияснення всіх питань – з'ясування всіх питань

Відкласти в сторону – відкласти вбік

Відношення до справи - ставлення до справи

Відпуск товарів – видача товарів

Відсутність достатнього рівня культури – недостатній рівень культури

Відсутність мети – брак мети

Візитна карточка – візитна картка

Він має відношення до реалізації – він причетний до реалізації

Влучний вираз – влучний вислів

Враження про зустріч – враження від зустрічі

Глас вопіючого в пустині – голос волаючого в пустелі

Дата виписки хворого – дата виписування хворого

Джентльмен – джентльмен

Диву даєшся – не надивуєшся, дивина та й годі

Диплом другого ступеня – диплом другого ступеня

Дискваліфікація вчителя – декваліфікація вчителя

Діло минуле – давня справа

Дірокол – діркопробивач

Для налагодження справ – для поладження справ Для оновлення стосунків – для відновлення стосунків

Добитись успіхів – домогтися успіху

7 клас
Контрольна робота №1
Дієслово
Варіант 1

Початковий рівень

Завдання 1-3 мають чотири варіанти відповідей, із яких лише одна правильна.

1. У якому рядку подано правильне визначення дієслова як частини мови «Дієсловом називається самостійна частина мови, яка...»?

- А. Означає предмет, відповідає на питання хто? що?, відноситься до певного роду, змінюється за відмінками та числами.
Б. Означає дію або стан предмета і відповідає на питання що робити? що зробити? що роблять? що зробили?
В. Виражає ознаку предмета, відповідає на питання який? чий?
Г. Вказує на кількість предметів, їх порядок при лічбі, відповідає на питання скільки? котрий?

2. У якому рядку подано дієслова в неозначеній формі?

- А. Жаліються, мерехтїти, пильнувати, думаючи.
В. Журитися, збідніють, травмуючи, піднято.
Б. Писати, творити, ділити, нехтувати.
Г. Проходити, діяти, зроблений, віє.

3. У якому рядку подано правильну відповідь на запитання «Як змінюються дієслова теперішнього і майбутнього часів?»

- А. За числами і родами.
В. За числами, особами і родами.
Б. За особами.
Г. За особами і числами.

Середній рівень

У завданнях 4-6 є чотири варіанти відповідей, із яких дві правильні.

4. У яких рядках подано дієслова майбутнього часу?

- А. Зроблю, одягну, підемо, сиділи.
В. Спробують, склять, будуть їти, читатиму.
Б. Підніму, знімемо, будуть, співала.
Г. Скажу, заспіваємо, намалюєш, писатимемо.

5. У яких рядках подано дієслова доконаного виду?

- А. Переїжджати, списати, ловити, оженили.
В. Забити, замігати, залізти, заробити.
Б. Сказати, вирости, стукнути, скочити.
Г. Піймати, сісти, заспівати, вписати.

6. У яких рядках подано правильні твердження?

- А. У поданому рядку всі слова належать до особових форм: сидячи, прийшов би, створимо, буду любити.
Б. У поданому словосполученні дієслово вжито без порушення мовленнєвих норм: прийняти участь.
В. У поданому реченні вжито особове дієслово, дієприслівник: Весною каштан цвіє білим цвітом, піднявши до сонця свої свічки.
Г. У поданому реченні інфінітив виступає підметом: Читання для нього – справжня насолода.

Достатній рівень

7. Установити відповідність між дієсловами та їх морфологічними ознаками.

1. Плаває.	А. Минулий час, середній рід, одна, недоконаний вид.
2. Свисне.	Б. Інфінітив, доконаний вид.
3. Було.	В. Майбутній час, 2 особа, одна, доконаний вид.
4. Не зійдеш.	Г. Теперішній час, 3 особа, одна, недоконаний вид.

Мишко Тетяна Іллівна,
учитель вищої категорії
Кременецької ЗОШ І-ІІІ
ступенів №4

Д. Майбутній час, 3 особа, одна, доконаний вид.

Дати відповідь на запитання «Як змінюються дієслова у минулому часі? Навести приклади».

Високий рівень

8. Написати твір-роздум на тему «Мій обов'язок перед природою».

Варіант 2

Початковий рівень

Завдання 1-3 мають чотири варіанти відповідей, із яких лише одна правильна.

1. У якому рядку подано правильну відповідь на твердження «Дієслово має такі форми?»

- А. Особову та безособову.
В. Дієприкметник і дієприслівник.
Б. Інфінітив.

Г. Неозначену, особову, безособову, дієприкметник, дієприслівник, дієслівні форми на –но, –то.

2. У якому рядку подано правильну відповідь на твердження «Неозначена форма дієслова називає дію або стан як процес...?»

- А. Без вказівки на час.
В. Без вказівки на особу, рід, число, спосіб.
Б. Без вказівки на особу і рід.
Г. Без вказівки на час і спосіб.

3. У якому рядку подано правильну відповідь на запитання «Як змінюються дієслова у минулому часі?»

- А. За числами і родами.
В. За відмінками.
Б. За числами й особами.
Г. За числами.

Середній рівень

У завданнях 4-6 є чотири варіанти відповідей, із яких дві правильні.

4. У яких рядках подано дієслова теперішнього часу?

- А. Їздить, спалахне, підійма, говорила.
Б. Розуміє, читають, перепише, бринить.
В. Горять, росте, затихає, минає..
Г. Мучите, сидиш, кажеш, носимо.

5. У яких рядках подано дієслова недоконаного виду?

- А. Дзвонити, сказати, плисти, любити.
Б. Шукати, сміятися, довіряти, скиглити.
В. Цілувати, тішитися, долати, радіти..
Г. Просити, простувати, пройтися, жадати.

6. У яких рядках подано правильні твердження?

- А. У поданому словосполученні дієслово вжито з порушенням мовленнєвих норм: ухвалити закон.
Б. У поданому реченні вжито особове дієслово, дієприслівник, дієприкметник: Літом каштан стояв обпалений сонцем, затиснувши в своїй кулачатах зелено-жовті їжачки.
В. У поданому реченні інфінітив виступає означенням: У мене не було бажання сперечатися.

Г. У поданому реченні виділене дієслово є особовим: *У повітрі вже пахне весною.*

Достатній рівень

7. Установити відповідність між дієсловами та назвами їх форм.

1. Проговорити.	А. Особове дієслово.
2. Проговоривши.	Б. Інфінітив.
3. Проговоримо.	В. Дієприкметник.
4. Проговорений.	Г. Безособове дієслово.
	Д. Дієприслівник.

8. Дати відповідь на запитання «Як змінюються дієслова у теперішньому часі? Навести приклади».

Високий рівень

9. Написати твір-роздум на тему «Людина і природа єдині».

Контрольна робота № 2

Дієслово

Тестові завдання

Варіант 1

Початковий рівень

Завдання 1-3 мають чотири варіанти відповідей, із яких лише одна правильна.

1. У якому рядку всі дієслова належать до однієї дієвідміни?

- А. Летіти, співати, сміятися.
- Б. Стелити, вшати, сидіти
- В. Поливати, садити, мазати.
- Г. Знімати, водити, танцювати.

2. У якому рядку подано дієслово з такими морфологічними ознаками: дієслово, наказовий спосіб, 2 особа, однина?

- А. Думаємо.
- Б. Ростете.
- В. Спечуть.
- Г. Сиди.

3. У якому рядку всі дієслова є безособовими?

- А. Кортить, читається, добуває.
- В. Подаю, братися, допомагають.
- Б. Підмерзає, нудить, світає.
- Г. Їздить, спалахне, читають.

Середній рівень

У завданнях 4-6 є чотири варіанти відповідей, із яких дві правильні.

4. У яких рядках подано дієслова, які з не пишуться разом?

- А. Не/забулося, не/довіряють, не/доплачувати.
- Б. Не/тямитися, не/навидіти, не/волити.
- В. Не/доїдати, не/притомніла, не/зчутися.
- Г. Не/до оцінити, не/славив, не/подумала.

5. У яких рядках подано дієслова, в особових закінченнях пишеться буква е?

- А. Сушити, м'яти, вітати.
- Б. Хилити, пускати, творити
- В. Писати, квітнути, звести..
- Г. Блимнути, пасти, сказати.

6. У яких рядках подано дієслова, у яких пишеться м'який знак?

- А. Працюєт.ся, ставлят.ся, кин.те.
- Б. Ходиш., ударит.ся, заплітаєш.ся.
- В. Ріж.те, крутит.ся, заморит.ся.
- Г. Смієт.ся, світят., стан.мо.

Достатній рівень

7. Установити відповідність між дієсловами в реченні та способом цих дієслів.

Способи дієслів речень

1. Дійсний.	А. І риба співала б, коли б голос мала.
2. Умовний.	Б. Світла зелень розгойдалась, розгулялась, попливла.
3. Наказовий.	В. Іде б не ходив я в далекій дорозі, в чужім і у ріднім краю я згадую
4. Безособове дієслово.	

Приклади

матір у тихій тривозі.

Г. – Біжи, сину, до дяді, дай чолом.

Д. Немає гірше, як в неволі про волю згадувать.

8. Дати відповідь на запитання «У яких випадках не з дієсловами пишеться разом?», навести приклади.

Високий рівень

9. Написати твір-роздум на тему «Людина створила культуру, а культура людину».

Варіант 2

Початковий рівень

Завдання 1-3 мають чотири варіанти відповідей, із яких лише одна правильна.

1. У якому рядку всі дієслова належать до однієї дієвідміни?

- А. Свистіти, говорити, спати.
- В. Свідчити, шити, писати.
- Б. Малювати, співати, кричати.
- Г. Відміняти, копати, сидіти.

2. У якому рядку подано дієслово з такими морфологічними ознаками: дієслово, теперішній час, 2 особа, множина?

- А. Думаємо.
- Б. Ростете.
- В. Спечуть.
- Г. Сиди.

3. У якому рядку всі дієслова є безособовими?

- А. Лазив, гріють, смеркає.
- В. Розвидняється, виносить, збільшує.
- Б. Замело, пече, трусить.
- Г. Кортить, читається, добуває.

Середній рівень

У завданнях 4-6 є чотири варіанти відповідей, із яких дві правильні.

4. У яких рядках подано дієслова, які з не пишуться разом?

- А. Не/хтував, не/добачати, не/стямитися.
- Б. Не/полила, не/волити, не/любив.
- В. Не/до оцінив, не/славити, не/покоїтис.
- Г. Не/хворіти, не/дізнаюся, не/довантажити.

5. У яких рядках подано дієслова, в особових закінченнях яких пишеться буква и?

- А. Говорити, сидіти, носити.
- Б. Малювати, жити, дружити.
- В. Гриміти, повісити, бігти.
- Г. Творити, товкти, в'язати.

6. У яких рядках подано дієслова, у яких пишеться м'який знак?

- А. Загоряют.ся, сип.те, облиш.те.
- Б. Значит.ся, трат.мо, зліз.те.
- В. Сміют.ся, пробач.те, зич.те..
- Г. Прокин.ся, можут., б'єт.ся.

Достатній рівень

7. Установити відповідність між способами творення дієслів та прикладами дієслів.

Способи творення

- 1. Префіксальний.
- 2. Суфіксальний.
- 3. Префіксально-суфіксальний.
- 4. Переосмислення існуючих слів.

Приклади дієслів

- А. Недодержувати, витягати, синити.
- Б. Поштовхувати, задерев'яніти, підспівувати.
- В. Голосувати, четвертувати, глухнути.
- Г. Відкласти, розбити, накреслити.
- Д. Дитина росте – ціни ростуть; собака біжить – час біжить.

8. Дати відповідь на запитання «Як творяться дієслова умовного способу?», навести приклади.

Високий рівень

8. Написати твір-роздум на тему «Прибрана хата – ознака охайності, працьовитості кожної господині».

Воскресенська Людмила
Анатоліївна, учитель першої
категорії Почаївської ЗОШ І-
ІІІ ступенів

Контрольна робота № 4
Речення з відокремленими членами
Варіант № 1

Початковий рівень

1. Укажи рядок, у якому правильно подане визначення відокремлення:

- А. Це смислове та інтонаційне виділення членів речення для посилення їхнього значення.
- Б. Це члени речення, які конкретизують, пояснюють зміст попередніх членів речення, звужуючи або обмежуючи їхнє значення.
- В. Це слова чи словосполучення, що виражають ставлення мовця до висловленого, його оцінку.
- Г. Це слова, які містять додаткові зауваження до змісту речення.

2. Уточнюючим відокремленим членом речення може бути:

- А. Підмет.
- Б. Будь-який другорядний член речення.
- В. Присудок.
- Г. Будь-який член речення.

3. У реченні *Поля, пробуджені сонцем від зимового сну, злегка парували* виділені слова є:

- А. Уточнюючим членом речення.
- Б. Відокремленою обставиною.
- В. Відокремленим означенням.
- Г. Відокремленим додатком.

Середній рівень

У завданнях 4-6 шість варіантів відповідей, із яких лише три правильних.

4. Укажи речення з відокремленим додатком (відповідні розділові знаки не розставлені).

- А. Він уже майже нічого не бачить перед собою крім сонця.
- Б. Сонце цілий день закрите хмарами надвечір вибивалося зі своєї неволі сідаючи за гору.
- В. Натомлені села вечеряти сіли під грушами вишнями і небесами.
- Г. І ніхто не чув, не знав і не бачив окрім її сина малого.
- Д. Розмова йшла про нашу сім'ю якраз про батька.
- Е. На щастя жорстока дійсність розвіяла вітром усі ці хлоп'ячі дурниці й примусила розсудливо зазирнути дійсності у вічі.

5. Укажи речення, у яких правильно розставлено розділові знаки при відокремлених членах.

- А. Ця несподівана зустріч зворушила усіх особливо дітей.
- Б. Десь там, за наметом, гомоніла юрба чоловіків.
- В. Любив, везучи на возі сіно з поля, дивитись на зоряне небо.
- Г. Виграючи та висвічуючи червоним світлом схопилось сонце рано-вранці.
- Д. Ніжна блакитна хвиля, чиста й тепла, кидала на берег тонесеньке мереживо піни.
- Е. Між жовто-зеленими полями звиваючись виблискує на сонці прозора ріка.

6. Укажи неправильно побудовані речення.

- А. Відчинивши двері, вона працювала за письмовим столом.
- Б. Уважно слухаючи вчителя, ми добре засвоїли урок.

- В. Весело розмахуючи руками, діти побігли до ставка.
- Г. Споглядаючи з високого берега, на морі розпочався шторм.
- Д. Приїхавши до столиці, у мене розпочався новий період у житті.
- Е. Розглядаючи картини, вони справили приємне враження.

Достатній рівень

7. Установи відповідність між відокремленими членами та прикладами їх.

1. Уточнююча обставина.	А. Усмішка гостра, а однак сумна.
2. Відокремлене означення.	Б. Матір моя, Марія, писати мене навчила.
3. Відокремлена прикладка.	В. На світі все знайдеш, крім рідної матері.
4. Відокремлений додаток.	Г. Там, за дорогами сизого бору, спалахують блискавиці.
	Д. Слова ті, сміливі й пекучі, здіймали в голові рої думок.

8. Запиши текст, вставляючи пропущені букви, розділові знаки та розкриваючи дужки.

Могутній стовбур, а на ньому велична крона схожа на сильну суверенну державу. Гілля тягнеться (на)(всібіч) творячи об'ємний загадковий світ.

І у цьому світі напоєному прохолодою горить безліч (жовто)(багряних) листків.

Високий рівень

9. Напиши твір-роздум „За що людству потрібно попросити вибачення в природі?“

Варіант №2

Початковий рівень

1. Укажи слова, за допомогою яких у речення можна вводити відокремлені уточнюючі члени речення.

- А. Можливо, здається, на думку.
- Б. По-перше, по-друге, по-моєму.
- 3. Тобто, а саме, зокрема, у тому числі.
- 4. Що, щоб, коли, і, тому що.

2. Відокремлені уточнюючі члени речення відповідають на питання.

- А. Де саме? А коли саме? А як саме? А хто саме? Який саме?
- Б. Де? Коли? Як? Хто?
- В. Хто це зробив? Де це зробили?
- Г. Хто? Що?

3. У реченні *Залопотівши крильцями, над хатою знялися голуби* виділені слова є:

- А. Відокремленим означенням.
- Б. Відокремленою обставиною.
- В. Відокремленою прикладкою.
- Г. Відокремленим додатком.

Середній рівень

У завданнях 4-6 шість варіантів відповідей, із яких лише три правильних.

4. Укажи речення з відокремленими прикладками (відповідні розділові знаки не розставлені).

- А. Семен лихий та сердитий швидко поспішав з майдану.
- Б. Іван стояв завітчаний як гільце на Купала.
- В. На широчезній долині скільки сягав зір яскраво золотилися соняшники.
- Г. Мій брат студент педагогічного коледжу бере активну участь у спортивних змаганнях.
- Д. На березі річки під розлогою вербою приємно відпочити.
- Е. Лише один Павло Степанович як дійсний джентльмен привітався й урочисто поправив окуляри.

5. Укажи рядки, у яких записано речення з відокремленими уточнюючими членами речення.

- А. А вздовж тину, за старою повіткою, росли великі кущі смородини, бузини і ще якихось невідомих рослин.
- Б. Весело фиркаючи, машина вирвалася на пагорбок і п

- В. А пісня, наростаючи, плывла над берегом.
 Г. Обліті полум'ям хмари рвано, кошлато звисали над смугою потемнілих лісів.
 Д. Тут, під кронами білих розпашілих каштанів, причаїлися наші, повні щастя літа.
 Е. А я не знаю нічого ніжнішого, окрім берези.

6. Укажи правильно побудовані речення.

- А. Побачивши цю картину, мені стало страшно.
 Б. Прослухавши улюблену музику, у мене виникло бажання запропонувати цей твір товаришеві.
 В. Умившись, дядько одягав чисту сорочку і сів до столу.
 Г. Почувши розмову, мені стало неприємно.
 Д. Плавці мчали до берега, захиляючись водою, пробиваючись крізь кригу.
 Е. Чергуючи в класі, до нас прийшли однокласники.

Достатній рівень

7. Установи відповідність між відокремленими членами та прикладами їх.

1. Відокремлений додаток.	А. Тут, серед степової тиші,
2. Відокремлене означення.	казка сама просилася в
3. Відокремлена прикладка.	слова.
4. Уточнююча обставина місця.	Б. Нехай мене, Кармелюка, у
	світі споминають.
	В. Земля, освячена кров'ю
	визволителів, дорога моему
	серцю.
	Г. Крім вищого начальства,
	маршруту полку ніхто не
	знав.
	Д. Незважаючи на погану
	погоду, біля освітленого
	під'їзду театру панувало
	пожвавлення.

8. Запиши текст, вставляючи розділові знаки та розкриваючи дужки.

Після теплих літніх дощів хліба налилися колосом поповіли, а десь за тиждень взялися бронзою. І завирувало заграло жовто(гаряче) море навкруг Білогір(я) хлюпаючи золотими бурунами колосків.

Сьогодні рано до схід сонця білогірці вирушили на жнива.

Високий рівень

9. Напиши твір-роздум „Що потрібно людині для щастя?“

Це цікаво!!!

Усім відома любов жінок до розмов. Кожного дня жінка використовує близько 20 тисяч слів – це на 13 тисяч більше, ніж чоловіки. Це пов'язано не лише з тим, що жінкам подобаються звуки власного голосу, а й з природними факторами. Піз час досліджень з'ясувалось, що у жінок більше клітин, які відповідають за функції мови. А у більшості жінок, що брали участь в експерименті, під час бесіди або публічного виступу спостерігалось виділення гормонів задоволення. Відмінності в будові мозку починають формуватися ще в лоні матері. У чоловіків зони, які контролюють емоції, мову, пам'ять та сприйняття розвинуті слабше. Тому вони й не люблять довгих розмов.

За матеріалами <http://www.tatar-inform.ru>

**Правильно
наголошуймо
слова**

- абетко́вий
 астматі́чка
 ана́лог
 бадьорéнький
 бадьорі́стий
 башта́нище
 безадрéсний
 бензопрóвід
 благові́стити
 боли́голов
 боро́давка
 болоти́стий, болóтяний
 босо́ніж
 брехну́ти
 бри́кнути (упасти)
 брикну́ти (хвицнути)
 будинко́вий
 бу́рити (лити; хвилювати)
 бурі́ти (свердлити)
 ва́льдшнеп
 вапні́ти
 вапно́
 ведме́диця
 верти́хвістка
 Далі буде....

Контрольна робота № 1

Повторення вивченого в 10 класі. Стилїстика мови.
Культура мовлення. Морфологічні засоби стилїстики.

Варіант I

Початковий рівень

Завдання 1-3 мають по п'ять варіантів відповідей, із яких лише один правильний.

1. З'ясуйте, в якому рядку всі іменники не розрізняються за родами.

- А. Лілії, витрати, ложки, квіти, джинси.
- Б. Карпати, танці, заздрощі, оглядини, традиції.
- В. Краї, береги, обличчя, куші.
- Г. Дріжджі, канікули, ковзани, штани, сани.
- Д. Очі, чоботи, пригоди, примхи, волошки.

2. У якому рядку всі іменники мають форму однини?

- А. Дзвін, долина, артист, турист, людство.
- Б. Дитина, учитель, селянин, ялина, ворота.
- В. Дуб, птах, юнак, козак, товариш.
- Г. Листя, козацтво, дівтора, молодь, учительство.
- Д. Урок, школа, учень, дорога, степ.

3. У якому рядку допущено помилки в правописі власних назв?

- А. Карпати, родина Коцюбинських, Марко Вовчок, Олекса Довбуш, ріка Південний Буг.
- Б. Дністер, сім'я Кайдашів, Буковина, Петро Сагайдачний, сузір'я Водоля.
- В. "Кобзар" Т. Г. Шевченка, Климко, Європа, Президент України, Аполлон.
- Г. Данило Галицький, Будинок Культури, Григорій Сковорода, оповіді в "Повісті минулих літ", Олена.
- Д. Азовське море, Тарас Шевченко, Київ, Ярослав мудрий, журнал Барвінок.

Середній рівень

Завдання 4-6 мають по сім варіантів відповідей, із яких три правильних.

4. Форми ступенів порівняння можна утворити від усіх прикметників рядка:

- А. Кругленький, смачний, щирий, добрий.
- Б. Красивий, яскравий, лисий, теплий.
- В. Широкий, рудий, собачий, бадьорий.
- Г. Скромний, малий, солодкий, чистий.
- Д. Вигідний, злий, польовий, ясний.
- Е. Практичний, білий, ясний, чарівний.
- Є. Гіркий, сумний, мудрий, великий.

5. У якому рядку всі займенники належать до одного розряду:

- А. Хто-небудь, стільки, весь, цей, самий.
- Б. Кожний, жодний, інший, весь, сам.
- В. Я, мені, тобі, ти, ми.
- Г. Ніхто, нічого, ні в якому, ніщо, нічим.
- Д. Наш, я, твій, себе, цей.
- Е. Вона, хтось, свій, всякий.
- Є. Що, хто, кому, чим, будь-де.

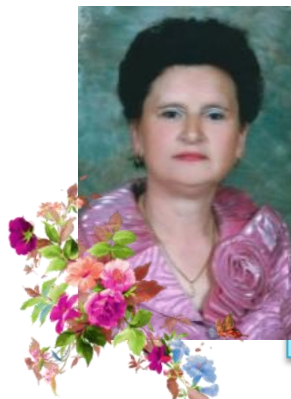
6. Визначте, у якому рядку не всі дієслова мають доконаний вид:

- А. Марити, мити, писати, питати, рости.
- Б. Обеззброїти, виляти, незлюбити, пояснити, випрати.
- В. Сказати, підв'язати, вйокати, насміхатися, висіти.
- Г. Роз'юшити, стукнути, записати, заробити, віддячити.
- Д. Дзвонять, чуєш, зраджу, творити, запам'ятай.
- Е. Злетіти, привезти, принести, скинути, випрасувати.
- Є. Зібралися, нашіптує, біжимо, подорожчало, купаються.

Достатній рівень

7. Установіть відповідність:

- 1. Речення з дієприкметниковим зворотом.
- А. Мов кобза райдужними струнами, веселка грає над

Уйван Людмила Федорівна,
учитель вищої категорії,
старший учитель
Почайвської ЗОШ І-ІІІ
ступенів

2. Речення з дієприслівниковим зворотом.

- 3. Речення з підрядним означальним.
- 4. Речення з підрядним обставинним.

Б. Великою вадою, якій я прагнув запобігти, є байдужість, безпристрасність.

В. Лиш слово просте, в щирості безкрає, не куплене й не продане ніде – в своїй красі ніколи не злиняє, у саму душу людям западе.

Г. Збратався народ з народом, щоб жити міцною родиною.

Д. Благословляючи твоє життя, у трудну виряджаючи дорогу, яку пораду чи пересторогу я кращу дам...

8. Напишіть правильно слова з часткою не. Поясніть, коли частка не з дієприкметниками пишеться окремо. Наведіть приклади.

Не/переглянутий нами фільм, не/розв'язана учнем задача, не/добудована школа, не/зіграна ще роль, не/випечений хазяйкою хліб, не/знайдена відповідь, не/сказані слова, не/куплені, а подаровані квіти, не/доспівана мною пісня, не/зламане вітром дерево, не/дописана вправа, ніколи не/фарбована підлога, не/розглянуте питання, ніким не/розгадана таємниця, не/скопана вчора грядка, не/дописаний твір, ще не/випрасувана білизна, нічим не/зацікавлений студент, не/зварена вчасно каша, не/проведена ще межа.

Високий рівень

9. Напишіть твір-роздум "Чи є в мене проблеми з етикою й етикетом?"

Варіант II

Початковий рівень

Завдання 1-3 мають по п'ять варіантів відповідей, із яких лише один правильний.

1. У якому рядку всі іменники мають форму тільки однини?

- А. Вишня, сорочка, вишиванки, полонина, долина.
- Б. Ліс, ріка, озеро, море, болото.
- В. Зірка, загадка, хустка, сторінка, тополя.
- Г. Комашня, бетон, цукор, волосся, гілля.
- Д. Слива, липа, стаття, газета, телевізор.

2. З'ясуйте, у якому рядку всі іменники не розрізняються за родами.

- А. Ліси, річки, батьки, озера, затоки.
- Б. Мрії, думки, шаблі, палиці, статті.
- В. Літаки, пустелі, сади, погляди, запитання.
- Г. Школи, дерева, студентки, малюки, педагоги.
- Д. Ворота, гроші, солодоші, окуляри, ножиці.

3. У якому рядку допущено помилки в правописі власних назв?

- А. Леся Українка, Тарас Григорович Шевченко, газета Чернівці, журнал Дніпро.
- Б. Академія наук України, журнал "Всесвіт", князь Володимир, Дніпро, Київ.

В. День Незалежності України, Богдан Хмельницький, Галич, Прут, газета "Молодь України".

Г. Україна, Дунай, Чорне море, Будинок народної творчості, фабрика "Киянка".

Д. Олекса Довбуш, Карпати, Черемош, Юрій Федкович, Кирило Кожум'яка.

Середній рівень

Завдання 4-6 мають сім варіантів відповідей, із яких три правильних.

4. Форми ступенів порівняння можна утворити від усіх прикметників рядка:

- А. Широкий, грудний, бадьорий, щирий.
- Б. Красивий, яскравий, чистий, ніжний.
- В. Скромний, польовий, злий, смачний.
- Г. Вигідний, скромний, теплий, районний.
- Д. Хоробрий, славний, рідний, теплий.
- Е. Прозорий, пишний, болотяний, батьківський.
- Є. Літній, зимовий, річний, далекий, широкий.

5. У якому ряді всі займенники належать до одного розряду:

- А. Він, мене, вам, тобі, своїм.
- Б. Казна з ким, абихто, декому, бозна-чий.
- В. Нічий, нікого, нікому, ні з ким, ніхто.
- Г. Котрий, скількох, кого, чим, що.
- Д. Мій, його, ти, чий, хто.
- Е. Весь, сам, самий, всякий, інший.
- Є. Кожний, я, їх, мій, твій.

6. Визначте, у якому рядку всі дієслова мають граматичне значення 2-ї особи однини:

- А. Завітаєш, буду готувати, відповідаю, говоритимеш, обгрунтувати.
- Б. Штовхасш, мрієш, сміятимешся, будете радіти, програєш.
- В. Жнемо, повернеш, дивишся, любиш, летиш.
- Г. Чорнітимеш, будеш працювати, звариш, збудуємо, прикрасила.
- Д. Прийдеш, завітаєш, будеш прибирати, співай, запиши.
- Е. Закрий, привези, приготуєш, будеш шанувати, розтопити.
- Є. Втаїш, ходиш, шкодиш, платиш, рубаєш.

Достатній рівень

7. Установіть відповідність:

1. Речення з дієприкметниковим зворотом.	А. Де-не-де жовтіє деревій, пахнуть, сохнучи на сонці,
2. Речення з дієприслівниковим зворотом.	волошки, пахне ще не скошеною травою.
3. Речення з підрядним бою означальним.	Б. Співай і знай, що я знайшов в і славу, і любов, і честь свою.
4. Речення з підрядним обставинним.	В. Навіть тоді, як людина згорить, совість людини продовжує жить.
	Г. Що за розкіш ці зелені поля і темний гай, що синіє далеко-далеко.
	Д. Скелі, облиті світлим сонцем, почали темніти.

8. Напишіть правильно слова з часткою не. Поясніть, коли частка не з дієприкметниками пишеться разом. Наведіть приклади.

Не/зарослі чагарником береги, не/затоплена місцина, ніким не/торкана роса, не/завершена робота, не/почорнілий з часом паркан, ще не/скошена пшениця, не/просохла земля, не/розсідланий кінь, не/виконане учнем завдання, не/завершена книга, не/підбілене дерево, не/зірвані ще груші, нічим не/захищений порт, не/прив'язаний вчора човен, ще не/забута образа, не/намальована художником картина, не/скопана клумба, не/дописаний роман, ніким не/забуті подвиги, не/здоланий ворогом народ.

Високий рівень

9. Напишіть твір-роздум «Чи потрібно людині шукати

відповідь на питання про доцільність підкорення природи й володарювання над нею?»

Освітняськй порадник

Відомі американські психологи Нолт Дороті й харіс Рейчел, автори книги «Діти вчать того, чого їх навчають», пропонують квінтесенцію виховання в авторському баченні.

- Якщо діти живуть в атмосфері критики, вони вчать осуджувати.
- Якщо діти ростуть у ворожості, вони вчать битися.
- Якщо діти живуть зі старом, вони вчать боятися.
- Якщо діти живуть у жалості, вони вчать жаліти себе.
- Якщо діти живуть із насмішками, вони вчать бути нерішучими.
- Якщо діти живуть із заздрістю, вони вчать зневіри.
- Якщо діти живуть із соромом, вони вчать почуватися винними.
- Якщо діти живуть із заохоченням, вони вчать довіри.
- Якщо діти живуть у терпимості, вони вчать терпіння.
- Якщо діти живуть із похвалою, вони вчать бути вдячними.
- Якщо діти живуть із визнанням, вони вчать любити.
- Якщо діти живуть із схваленням, вони вчать любити себе.
- Якщо діти живуть із розумінням, вони вчать цілеспрямованості.
- Якщо дітей учать ділитися, вони вчать бути щедрими.
- Якщо діти живуть у чесності, вони вчать бути правдивими.
- Якщо діти живуть у справедливості, вони вчать бути справедливими.
- Якщо діти живуть у добрі та ввічливості, вони вчать поважати.
- Якщо діти живуть у безпеці, вони вчать вірити в себе й довіряти іншим.
- Якщо діти живуть у приязні, вони вчать розуміти, що наш світ – чудовий.

За матеріалами dutuna.com

Я вибирала долю собі сама...

Ковальчук Діна
Олександрівна,
учитель
вищої категорії
Кременецької ЗОШ
I-III ступенів №3

Літературно-музична композиція за творами Ліни Костенко

На екран спроектовано портрет Ліни Костенко.

На сцену виходить дівчина. На фоні музики М. Скорика «Мелодія» звучать слова Л. Костенко.

Я в людей не проситиму сили,
Я нічого в житті не просила,
Як не просять гранітні схили,
Щоб у спеку дощі їх зросили.
Я в людей попрошу тільки віри
В кожне слово, почуте від мене,
В кожен погляд очей моїх сірих,
В кожную ласку рук нестудених.

I ведучий. Вона не любить розповідати про себе. На запитання, що стосуються її біографічних моментів, говорить: «Із моїх творів можете дізнатись про мене все, що вас цікавить».

II ведучий. Гадаю, що так відповідають поети з органічною потребою бути правдивими у слові. Вони не фальшивлять, не приймають якихось показних, «красивих» поз. І якщо відсилають до своїх творів, то роблять це тому, що ручаються за їх абсолютну правдивість і вірять у те, що їм вдалося в них самовиразитись.

I ведучий. Світи Ліни Костенко... І чари, і музика, і біль, і бентежні асоціації — вся ота небуденність, отой захват од простору і висоти.

Перегляд відео ролика з декламуванням вірша «Крила» Богданом Ступкою.

II ведучий. Напровесні, коли на Київщині ще лежать сніги, але в чистому небі вже миготять вогники зірок, 19 березня 1930 року народилася Ліна Василівна Костенко в невеличкому зеленому Ржищеві, що розташоване за 80 кілометрів униз по Дніпру від Києва. Всього 6 років прожила в ньому майбутня поетеса, та воно назавжди залишилось у її пам'яті.

Звучить ніжна музика, що передає весняний настрій.

На сцену входить батько з маленькою Ліною.

Ліна. Як тут завжди красиво, таточку. А правда, що кожне місто має свою історію?

Батько. Так, дочко.

Ліна. Розкажи, тату, ти ж багато знаєш.

Батько. Своєрідний дух витає над цими високими берегами Дніпра. Він породжується близькістю Трипілья, розкопки біля якого відкрили найдревніший пласт нашої культури, названої Трипільською. Наш рідний Ржищів є свідком багатовікової боротьби українського народу за волю. Він пам'ятає долю народного повстання під проводом Павлюка, Остриниці. Місто не раз споряджало своїх воїнів у походи Богдана Хмельницького.

I ведучий. Про це допитливій дівчинці розповідав батько. А знав він навди-вовижу багато. Поліглот-самородок (він знав 12 мов), працюючи вчителем у школі, був здатний викладати і викладав мало не всі предмети. Мама Ліни – звичайна жінка-трудівниця, проте з надзвичайно романтичною душею, що лягла в основу вірша «Мати».

Учениця читає віри.

Вона була красуня з Катеринівки.

Було у неї п'ятеро вже нас.

Купляла нам гостинчика за гривеник,

Топила піч і поралась гаразд.

У ті часи, страшні та волохаті,

коли в степах там хто не воював, —

от їй хотілось, щоб у неї в хаті

на стелі небо хтось намалював.

I ведучий. Коли Ліні виповнилося 6 років, сім'я переїхала до Києва. Звідси однієї страшної доби й вхопив «чорний ворон» батька на цілих 10 років.

II ведучий. Маленька Ліна тоді ще не уявляла, що таке бути дочкою «ворога народу», вона просто не могла змиритися в душі, за що і чому її такого доброго, розумного, інтелігентного татка так безцеремонно, так грубо принизили, відірвали від неї й від матері та забрали на все її дитинство, охмарене цим арештом.

I ведучий. А потім була війна. Евакуація. Страшні, сумні біженські мандри. Психологи вважають, що випробувані катастрофами й катаклізмами діти надто швидко дорослішають, мають очі збагачених багатолітнім досвідом сивих поважних старців. Війну маленька Ліна сприйняла саме такими очима.

II ведучий. Воєнні дитячі віршовані проби були недитячими. На жаль, ті поезії не збереглися. Їй запам'яталось: притулившись до краю окопу, вона осколком писала на його стіні свій перший вірш. Писала великими друкованими літерами. Вона не запам'ятала того вірша, хоч знає, що він був не про зайчика і не про вовка, а про щось інше, зовсім недитяче. Бо ж недитячими були страшні враження, які вона намагалася висловити своїм першим віршем.

Учениця читає вірш «Мій перший вірш написаний в окопі».

Мій перший вірш написаний в окопі,

На тій сипкій од вибухів стіні,

Коли згубили зорі в гороскопі

Моє дитинство, вбите на війні.

Лилась пожежі вулканічна лава.

Горіла хата. Ніч здавалась днем.

І захлинулась наша переправа —

Через Дніпро — водою і вогнем.

Гула земля. Сусідський плакав хлопчик.

Хрестилась баба, і кінчався хліб.

Двигтів отой вузесенький окопчик,

Де дві сім'ї тулились кілька діб.

О, перший біль тих недитячих вражень,

Який він слід на серці залиша!

Як невимовне віршами не скажеш,

Чи не німою зробиться душа?!

Це вже було ні зайчиком, ні вовком,

Кривавий світ, обвуглена зоря! —

А я писала мало не осколком

Великі букви, щойно з букваря, —

Той перший віршик, притулившись скраю,

Щоб присвітила поночі війна.

Який він був, я вже не пам'ятаю.

Снаряд упав — осипалась стіна.

І ведучий. У післявоєнні роки почала відвідувати літературну студію при Спілці письменників України. Колишні учасники студії й досі пам'ятають тендітну з розкішним хвилястим волоссям вродливу дівчину. Найбільш проникливі здогадувалися, що в неї рідкісне обдарування, що вона - діамант, який потребує тільки огранення. Ліна і сама відчувала своє покликання.

Під звучання романтичної музики учениця читає вірш «Доля».

Наснився мені чудернацький базар:

Під небом у чистому полі,

Для різних людей,

Для щедрих і скнар,

Продавалися різні Долі.

Одні були царівен не гірш.

А другі — як бідні Мін'йони.

Хто купував собі Долю за гріш.

А хто — за мільйони.

Дехто щастям платив.

Дехто платив сумлінням.

Дехто — золотом золотим.

А дехто — вельми сумнівним.

Долі-ворожки, тасуючи дні,

До покупців горнулись.

Долі самі набивались мені.

І тільки одна відвернулася.

І глянула їй в обличчя смутне,

Душею покликкала очі.

— Ти все одно не візьмеш мене, —

сказала Вона неохоче.

— А може, візьму?

— Ти собі затям, — сказала вона суворо. —

За мене треба платити життям,

А я принесу тобі горе.

— То хто ж ти така? Як твоє ім'я?

Чи варта такої плати?

— Поезія — рідна сестра моя.

Правда людська — наша мати.

І я її прийняла, як закон.

І диво велике сталось:

Минула ніч. І скінчився сон.

Доля мені зосталась.

Я вибрала Долю собі сама.

І що зі мною станеться —

У мене жодних претензій нема

До Долі — моєї обраниці.

І ведучий. Провчившись деякий час у Київському педагогічному інституті, вона вдається до досить рішучого кроку: залишає його і, витримавши у 1951 році дуже вимогливий конкурс, стає студенткою І курсу Московського літературного інституту - єдиного на той час у світі вищого навчального закладу, в якому здобували освіту майбутні майстри художнього слова.

ІІ ведучий. Творчим семінаром керував російський поет Михайло Светлов, який не міг не помітити Ліниних непересічних здібностей. У заліковій книжці студентки не було ні трійок, ні четвірок. Дівчина надзвичайно багато читала, її талант міцнів, поетичне слово набирало високого звучання.

І ведучий. Після смерті Сталіна, у 1953 році, розпочався період, який пізніше було названо «хрущовською відлигою». Студенти вірили в нові подихи державного вітру більше, ніж старшому поколінню, їм здавалося, що повернення до драконівських і ганебних переслідувань за правду вже не буде,

що «культ особи» — страшна примара сталінської ночі — не вилізе з могили пити свіжу кров невинних жертв.

ІІ ведучий. Ліна Костенко була свідком того, з якою радістю літературна молодь демонструвала своє, національне. Молода поетеса відчувала себе щасливою. Вона, донька репресованого інтелігента, добре знала, скількох письменників було розстріляно і заслано на Соловки.

І ведучий. Закінчила з відзнакою інститут і повернулася до Києва. Одну за од-ною Ліна Костенко видає збірки — «Проміння землі» (1957) та «Відлига» (1958). І всі, хто стежив за літературним процесом, відчули, що в поезію прийшла неабияка творча особистість. 1961 р. — збірка «Мандрівки серця».

ІІ ведучий. Рух «шістдесятників» ширився, поглиблювався. У Києві почав діяти клуб творчої молоді, який організовував літературні вечори, присвячені видатним діячам української культури. Можна сказати, що «шістдесятники» сколихнули всю республіку.

І ведучий. Коли «хрущовська відлига» почала підмерзати, у 1963 р. поетеса подала у видавництво четверту книгу своїх поезій - «Зоряний інтеграл». У цій збірці Ліна Костенко гнівно заявила у віч системі:

Учениця читає вірш на фоні «Балади № 1» Шопена.

Я скоро буду виходити на вулиці Києва

З траурною пов'язкою на рукаві —

Умирає мати поезії мого народу!

Все називається Україною —

Універмаг, ресторан, фабрика.

Хліб український,

Телебачення теж українське.

На горілчаній етикетці

Експортний гетьман з булавою.

І тільки мова чужа у власному домі.

У шовінізму кігті підсвідомі.

Сім'я все ж вольна і нова.

Та тільки мати ледь жива.

Вона була б і вмерла вже не раз,

Та все питає і на смертнім ложі, —

А де ж те слово, що його Тарас

Коло людей поставив на сторожі?!

І ведучий. Якиби збірка вийшла, вона б стала неперевершеним явищем в українській літературі. Та вихід спочатку затримали, потім спробували авторку умовити щось пом'янути, щось викинути, щось дописати на замовлення. Не вийшло. Ліна затялася не на життя, а на смерть. За височайшим велінням політичного олігарха верстку розсипали.

ІІ ведучий. Вірш «Мимовільний парафраз» написаний від імені тоталітарної системи.

МИМОВІЛЬНИЙ ПАРАФРАЗ

Поет, не дорожи любовію народной,

бо не народ дає тобі чини.

Кому потрібний дар твій благородний?

На всякий случай оду сочини.

Пиши про честь, і совість, а при етом

Вмочи своє перо у каламуть.

Ну, словом, так. Поет, не будь поетом.

Тобі за ето ордена дадуть.

Музична пауза – Бетховен «Симфонія №7» (20- 30 секунд). На фоні притишеної музики звучать слова І ведучого, після них музика продовжує звучати голосніше.

І ведучий. Почалися арешти «шістдесятників» у 1965 році. Як правило, суди були закритими, на них допускали лише перевірених людей. Ліна Костенко кілька разів їздила до Львова, щоб морально підтримати своїх однодумців, над якими чинили судові свавілля. Треба сказати, що на той час такий вчинок межував із громадським подвигом — на нього могла зважитись тільки по-справжньому мужня людина.

П ведучий. Упродовж усіх років у своїй творчості Ліна Костенко торкалася й теми кохання. Вічне, але завжди таємниче, безмежне, але у душі кожного особливе. Воно манило серце і перо ще зовсім юної поетеси.

І ведучий. «Лірик ніжний і чистий, якому доступно передати у слові вищу красу інтимності», — скаже про Ліну Василівну Іван Бокій.

Демонстрація відео кліпу пісні «Про любов» (слова Ліни Костенко) у виконанні Ольги Богомолець.

П ведучий. Не шукайте в довідниках, статтях, есе фактів з інтимного життя Ліни Василівни. Печаль її поезії каже нам, що вона щаслива в нещасній любові і нещасна в щасливій.

Учениця читає вірш на фоні «Місячної сонати» Чайковського.

Очима ти сказав мені: люблю.
Душа складала свій тяжкий екзамен.
Мов тихий дзвін гірського кришталю,
Несказане лишилось несказаним.
Життя йшло, минуло той перон.
Гукала тиша рупором вокзальним.
Багато слів написано пером.
Несказане лишилось несказаним.
Світали ночі, вечорили дні.
Не раз хитнула доля терезами.
Слова як сонце сходили мені.
Несказане лишилось несказаним.
Моя любове! Я перед тобою.
Бери мене в свої блаженні сни.
Лиш не зроби слухняною рабою,
Не ошукай і крил не обірви.
Не допусти, щоб світ зійшовся клином,
І не приспи, для чого я живу.
Даруй мені над шляхом тополиним
Важкого сонця древню булаву.
Не дай мені заплутатись в дрібницях,
Не розміняй на спотички доріг.
Бо кості перевернуться в гробницях
Гірких і гордих прадідів моїх.
І в них було кохання, як у мене,
І від любові тьмарився їм світ.
І їх жінки хапали за стремена.
Та що поробиш, тільки до воріт.
А там, а там... Жорстокий клеветі бою
І дзвін мечів до третьої весни... Моя любове!
Я перед тобою. Бери мене в свої блаженні сни.

І ведучий. «Вона красива у своєму смутку і сліпучо осяйна у радості», — так сказав про цю жінку В. Симоненко.

Звучить пісня «Осінній день» (слова Ліни Костенко) у виконанні учениці, на екрані демонструється учнівська презентація до даної пісні.

І ведучий. 16 довгих років радянська влада «консервувала» поезію Ліни Костенко, не допускала її голос до людей. Поетесу викреслили зі списку діючих поетів, її прізвище обминали мовчанкою критики й літера-турознавці.

П ведучий. При повній нездатності до найменшого приниження жилося важко, але вона не покалася в жодному сказаному слові, в жодному вчинку, талант її залишився вільним, незалежним, вона не кланялася їй, не зігнулася ні перед ким.

МЕНІ СМАКУЄ ВАШ АЖІОТАЖ
Мені смакує ваш ажіотаж.
Я вас ділю на класи і на ранги.
Ви мій щоденний, звичний мій тренаж.
Мої гантелі, турники і штанги.
Спортивна форма — гарне відчуття.
Марудна справа — жити без баталій.
Людина від спокійного життя
Жириє серцем і втрачає талію.

І ведучий. Нелегким було і тріумфальне повернення Ліни Костенко. Її, поета від Бога, редагували люди малодушні й хотіли пригладжувати, рівняти написане нею. Для того, щоб вірші йшли до читача такими, як вона їх писала, Ліна Василівна двічі оголошувала голодівку. Свобода для неї не просто слова, а кредо, потреба, стан душі.

П ведучий. Вона писала - і вірила, вірила - і писала. Так з'явився і неперевершений роман у віршах «Маруся Чурай». Рядок за рядком ми переживаємо з головною героїнею її радощі і печалі, щирі почуття закоханості і гіркі хвилини розчарування. Разом з Марусею йдемо глухим лісом до старої ворожки, разом готуємо смертельний трунок. Разом з бідолашною переживаємо і її важкі хвилини життя у в'язниці.

Інсценізування уривка з роману Ліни Костенко «Маруся Чурай».

Гасне світло. Вглиб сцени проектується зображення темниці. Звучить тривожна музика. Сцена ледь освітлюється.

На сцені дівчина в українському вбранні сидить на лавці. Це – Маруся Чурай.

Маруся ...Пройшло життя. Не варт було і труду.

Лише образи наберешся вщерть.

Останні дні вже якимось перебуду.

Та вже й кінець... (звертається до сонця)

Я завтра, сонце, буду умирати.

Я перейшла вже смертницьку межу.

Спасибі, сонце, ти прийшло крізь грати.

Я лиш тобі всю правду розкажу.

Не помста це була, не божевілья.

Людина проста ближнього не вб'є.

Я не труїла. Те прокляте зілля

він випив сам. Воно було моє.

Пауза. Маруся піднімається з лавки.

Маруся Торкнувся шклянки білими вустами.

Повільно пив. І випив. І погас.

Ой сонце, сонце, промінь твій останній!

Оце і є вся правдонька про нас.

А потім в суд щодня мене водили.

А судді були добрі й недурні.

Вони мене по совісті судили,

найлегшу кару вибрали мені.

Чого було так довго мудрувати

І вивертать параграфи статтям?

Було ж одразу присудить до страти.

Найтяжча кара звалася життям.

Ведіть, карайте, вішайте злочинну!

То я хоч там, хоч там уже спочину...

Гасне світло. Висвічується портрет Марусі Чурай на заднику сцени. Звучить пісня «Ходить галка через балку». На останньому куплеті – повне затемнення, зміна декорацій (прибирають лавку, Маруся залишає сцену). Потім засвічується один ліхтар. Звучить фонограма (уривок із сонати № 5 Штогаренка). На фоні музики, яка створює асоціацію світланку, чути голос Марусі:

Голос Марусі Світає, Господи, світає...

Земля у росах, як в парчі.

Маріє, Діво Пресвята,

це ти так плакала вночі?

Якісь он квіти, сині-сині,

на голу цеглу повились.

Спиває ранок по росині,

як в нас під хатою колись.

Тюремник виповз на прогулянку.

Проходить варта по двору.

Як швидко ніч оця прогулькнула!

Сьогодні вранці я умру.

Повне освітлення. На сцені в глибині проектується шибениця.

Звучать голоси читців (в запису).

Читець 1 І прокотилось натовпом строкатим:
«Ведуть!»
Тітки – біліші наміток.
Проноза швець шепочеться із катом,
щоб потім дав мотузочки шматок.
Замовкли всі,
ніхто й не ворухнеться.
Лиш дві куми, сусідки Вишняка:
– Диви яка, іде і не спіткнеться!
– Іде під зашморг, а диви яка!

Через зал по проході тюремник веде Марусю. Вона йде повільно, але впевнено і гордо.

Читець 2 ...Вона ішла. А хмари як подерті.

І сизий степ ще звечора в росі.
І з кожним кроком до своєї смерті
була усім видніша звідусіль.
Стояли люди злякані, притихлі.
Вона ішла туди, як до вершин.
Були вже риси мертві і застигли,
і тільки вітер коси ворушив.

Маруся піднімається на сцену. Повільно наближається до шибениці.

Читець 1 А он стоять особи урядові,
щоб тут же й смерть засвідчити судові.
О Господи, прости нам цю ганьбу!..
І раптом вершник врізався в юрбу.
Зметнувся кінь, у піні, дибалистий.
Папером вершник у руці стрясав:
– Спиніться!

Гетьман вас уповноважив
читати вголос цей універсал!

Читець 2 – Іване! Брате! Як ти встиг?! –
кричав Лесько і тряс його за груди.
Суддя стояв ні в сих ні в тих.
І раптом вголос заридали люди.

Повне затемнення сцени. Звучить пісня «Віють вітри, віють буйні».

І ведучий. На межі свого 80-річчя Ліна Костенко, будучи званою поетесою, спробувала себе як прозаїк. І ось видається перший прозовий твір письменниці «Записки українського самашедшого». І, як зазначала сама авторка, - неочікуваний успіх: лише за перший місяць розкуплено 45 тисяч примірників «Записок...».

ІІ ведучий. Сама ж Ліна Василівна, всупереч своїй неpubлічності, провела ряд презентацій нової книги поціновувачам українського слова. Пропонуємо вашій увазі уривок однієї з таких зустрічей.

Демонстрація відеофрагмента творчого вечора поетеси у Харківському національному академічному театрі імені Лисенка.

І ведучий. Надіємося, що й наступна, обіцяна Ліною Костенко, прозова книга буде не менш величною подією в українській літературі. Бо кожна поезія, кожна збірка, а тепер і проза письменниці будить приспану свідомість українців, відкриває очі незрячих, розбурхує зледашілу патріотичність, нагадує, що ми великий народ, нащадки славних предків.

ІІ ведучий. Наостанок хочеться побажати і від нашого зібрання Ліні Василівні ще довгих років життя, здоров'я, наснаги на творчій ниві. Нехай пломениться її правдиве слово! А в дарунок Ліні Василівні й усій нашій аудиторії звучить українська пісня.

„Перлини” із учнівських творів.

- ✓ Люди, викидаючи сміття на берегах річок та озер, перетворюють їх на збірки людських відходів.
- ✓ Григорій вбиває Медвіна до смерті.
- ✓ Маклай був прапорищиком у Тараса Бульби.
- ✓ Мій пес гавкає мордою.
- ✓ У річці козаки знайшли свої трупи.

- ✓ Микола вийшов з корабля "Витязь", спокійно зняв черевики, і дикуни зразу припинили воювати.
- ✓ Там людожери почали кидатись списками з папуасами.
- ✓ Про Катерину Шевченка: "І понесла Катерина свою стидобу до лісу".
- ✓ Гоголь помер в труні клінічною смертю.

Метелик

(продовження)

Місячне сяйво ніжно пестило його чорне волосся, заглядало у глибокі сірі очі. Вишневі пелюстки вкривали йому плечі. Хлопець уже не пам'ятав, як він опинився в саду. Метелика ніде не було... Раптом у його вухах знову забриніла пісня, але цього разу хтось співав вже ближче...:

В серці моїм вітер віє,
Крає вже забуті рани.
Все шукає давні мрії,
Десять заховані віками...

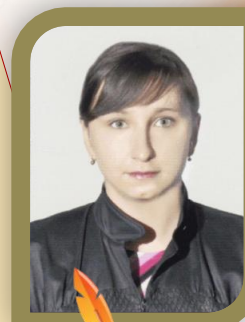
Цей голос здався йому таким знайомим...

Удалині почулося іржання. Хлопець спочатку не звернув на це уваги. Та ось стало чути стукіт копит по асфальту, все ближче та ближче. Через кілька хвилин карета, запряжена четвіркою вороних коней, зупинилася перед напівзруйнованими ворітьми. Юнак не міг повірити своїм очам. Він підійшов ближче, уважно розглядаючи це марево минулих віків. Як не дивно, кучера видно не було... Різьблені з дорогого дерева, розписані неймовірними барвами, дверцята безшумно відчинилися, запрошуючи гостя. Коні нетерпляче били копитами. Дивна впевненість огорнула парубка, і він зробив крок у невідомість - назустріч своїм мрії чи жаху. Двері тихо зачинилися за юнаком. Карета рушила. Рівний асфальт скоро замінила бруківка. Змінилися і пейзажі довкола. Аж ось екіпаж зупинився. Вийшовши з карети, парубок ніяк не міг зрозуміти, де він. Усе довкола було закутане в білу пелену туману. Заіржали коні і разом з каретою розчинились у молочній п'їтмі. Він зостався один посеред невідомості. Було неймовірно холодно, хоча вже наступила весна. Хлопець поволі рушив уперед. Туман почав потроху розсіюватись і попереду завидніли таємничі мури стародавньої фортеці. Юнак підійшов ближче. Ось від старих, напівзруйнованих стін відділилась нечітка тінь. Ще кілька секунд - і вона перетворилася у постать дівчини. Серце шалено закалатало у грудях парубка. Його ноги немов проросли до землі, і він не міг зробити ні кроку. Перед ним стояла Вона - таємничка незнайомка із його снів. Легкий вітерець розвівав її сукню кольору перлів, пестив тендітні ручки, бавився довгим каштановим волоссям. Вона тихо співала пісню:

В серці моїм вітер віє,
Крає вже забуті рани.
Все шукає давні мрії,
Десять заховані віками...
Серце повільніше б'ється
Від розлуки із тобою;
І до світу обізветься
Забринілою сльозою...

Слова луною відбивалися у душі юнака, а серце ладне було в будь-яку хвилину вискочити з грудей. Дівчина обернулась, і хлопець побачив її ясно-зелені очі, що навіть у п'їтмі ночі сяяли ніжністю та любов'ю. Цей шалений блиск зводив його з розуму. «Це ти?» - прошебетала вона голосом, що не зрівнявся би навіть зі співом соловейка. «Це ти!!!» - і кинулась радісно йому назустріч. А він стояв мов зачарований та не міг вимовити навіть слова. Його розум кричав, що це все сон, а душа хотіла вірити, що реальність. Зібравши всі свої сили він хрипло та невпевнено промовив: «Хто ти?». На очах красуні забриніли сльози. Тугою обізвалася: «Ти не пам'ятаєш?», - і раптом засвистів шалений вітер, розвіваючи залишки молоч-

Гайдучик Людмила Ігорівна,
випускниця Кременецької зош № 5,
переможець ІІ, призер ІІІ (2 місце)
та учасник фінального (ІV) етапу
ІІ Всеукраїнського мовно-
літературного конкурсу учнівської
та студентської молоді імені
Тараса Шевченка, переможець
старшої вікової групи конкурсу
«Паросток»

ного туману та зриваючи пелену століть з напівзруйнованих мурів. Час повернувся назад, покриті мохом, повалені стіни почали повільно, камінь за каменем, здійматись до нічного неба, повертаючи собі колишню міць та славу. Десять удалині задзвеніли шаблі. Все ближче та ближче грала музика битви. Аж ось завидніли червоні шапки козаків, що штурмували ще недавно зруйновані мури. Все це було чомусь таким знайомим парубку... Щось сколихнулося далеко за межами свідомості юнака... Поволі у його пам'яті почали зринати дивні образи, заплутані, не зв'язані один з одним уривки подій, що миттю заповнили його мозок. Раптом повітря сколихнув гучний вибух. Стіна фортеці з гуркотом лавиною почала сповзати в урвище, забираючи з собою тіла відважних козаків. Юнака немов опустили у холодну воду. Його думки миттю прояснили. Він згадав...

Дівчина стояла за кілька кроків від нього, зажурено схиливши голову на тендітні плечі та опустивши очі, повні сліз. «Кохана», - вирвалося з його грудей. Хлопець обійняв її, міцно притиснувши до себе. Проїшло стільки років! Він узяв дівчину за руку і ніжно поцілував у уста. Довкола лютував бій - козаки ішли на штурм, але для двох закоханих світ навколо перестав існувати.

- Я бачила, як ти зник у прірві. В той момент все у мені обірвалось, а серце закричало востаннє, - вона втирала рукавом дрібні сльози.

- Навіть смерті несила нас розлучити, - промовив парубок, пригортаючи красуню.

- Проминули століття, а наші почуття все ще не згасли, - ніжно прошепотіла вона.

Та раптом обрій запалав червоно-жовтим вогнем. Світало. Перші промені сонця лагідно опустились на потривожені мури. Поволі тліти тіні минулого, повертаючись у свій таємничий світ. Постать дівчини почала танути. «Прощавай, коханий», - ніжно промовила вона, і сильний порив вітру розвіяв марево довкола. Сонце освітіло напівзруйновані мури та самотню постать парубка серед них. Сумним поглядом той дивився у небесну блакить, туди, де до хмар підіймався золотистий метелик.

***

Юнак розплющив очі. Яскравий сонячний зайчик засліпив його. У кімнаті стояв духмяний аромат вишневого цвіту. «Сон», - сумно зітхнув парубок. Аж раптом його погляд впав на руку, туди, де на долоні сидів маленький білосніжний метелик, крильця якого золотом переливались на сонці.

Колеги трапляються різні

90% робочого часу кожного вчителя займає спілкування із школярами. Але лишається 10 % на спілкування з колегами! Зазвичай учителі люди коректні та делікатні. Та все ж трапляються серед них відверті чи приховані скандалісти, нестримні балакуни, замасковані пліткарі, невтомні й нестерпні скаржники... Як таким протистояти?

БАЛАКУН. Персонаж цікавий передовсім необмеженою кількістю тем, які він «підкидає» для розмови. Якщо перші п'ять з них зазвичай вислуховуєш із цікавістю, наступні десять стомлюють, на тридцятій починаєш мріяти про безлюдний острів... Приємний, завжди усміхнений і доброзичливий, балакун відволікає від роботи, заважає сконцентруватися. На ваші спроби втекти й зайнятися невідкладними справами він спочатку ображається, потім стає агресивним і впевнено заявляє свої права на ваш час.

Як поводитись? Не відповідати! Не встрявати в обговорення особливостей характеру політичного лідера, прихованих причин інфляції, актуальних гендерних проблем... Думати про своє, інколи підтакуючи й киваючи. Безкінечну набридливу балаканину сприймати як шум машин або гудіння вітру. Не переривати заняття, за яким застав вас балакун: продовжити перевірку зошитів або складання конспектів уроків. Якщо балакун все-таки не вгамовується, поставити між собою і ним перешкоду – вазон з квіткою, ноут-бук, портфель... Порушення візуального контакту стривожить балакуна, він знітиться і втратить до вас цікавість.

ПЛІТКАР. Персонаж надзвичайно поширений у жіночих колективах. Має розвинену уяву та безмежну фантазію. Звичайний життєвий епізод може розгорнути до рівня сюжету мексиканського серіалу. Таких епізодів йому треба якнайбільше, це його мета, його наркотик! Інформацію не збирає, а полює на неї із запалом, азартом, натхненням. Любить уточнювати деталі, ставлячи навідні запитання.

Як поводитись? Мовчати, мовчати і мовчати! Не виявляти цікавості до розповідей про колег і нічого не розповідати про себе! Уникати будь-яких оцінок поведінки й роботи людей, особливо оцінок негативних! Якщо не втримаєтесь – наступного дня вас цитуватимуть усі! Що з того, що цитата буде далекою від оригіналу? Хто слухатиме ваші виправдання? Як кожна творча людина пліткар не терпить байдужості. Йому потрібні слухачі і глядачі, словом, зацікавлена і вдячна публіка. Наштовхуючись на вашу байдужість, пліткар втратить до вас цікавість і вирушить на пошуки нової жертви. Звісно, якомусь десяткові колег він охарактеризує вас як людину дивну, а то й недоумкувату, але це краще з того, на що він спроможний стосовно вас.

СКАНДАЛІСТ. Хто сказав, що для скандалу потрібна вагома причина? Цілком вистачить нещільно причинених дверей в учительській («Цей протяг мене вбиває!»), вчасно не вимитої склянки з-під чаю («Яка ж ледача ця молодь!»), необережно промовленого слова. Глибокодумне бурмотіння скандаліста швидко переходить у несамовитий крик, крик у лемент, який поступово трансформується в ультразвук.

Як поводитись? Зберігати олімпійський спокій. Не випрадовуватись! Не пояснювати! Не відповідати! Прикинутися глухонімим. Утягнути вас у спілкування на підвищених тонах і поставити вас у позицію винного – мета скандаліста. Так він зазвичай приводить себе в тонус. До тих, хто не піддається на провокацію, скандаліст швидко втрачає цікавість.

У жодному разі не посміхатись: посмішка доводить скандаліста до повного сказу. Краще виявити співчуття, мовляв, усі розуміють, у вас проблеми, але все врешті-решт владнається! Як горда людина, скандаліст не терпить жалощів. Тому піде шукати іншу жертву.

СКАРЖНИК. Маскою цього поширеного персонажа є постійне незадоволення життям: кран удома протікає, чоловік зраджує, мамі потрібні дефіцитні ліки... Мета – викликати співчуття (*перша стадія*), умовити когось виконати свою роботу (*друга стадія*), регулярно прекладати свою роботу на чужі плечі, натхненно демонструючи при цьому стійкість у боротьбі з життєвими негараздами (*завершальна стадія*).

Як поводитись? Скаржитесь у відповідь! Якщо у вашому житті все гаразд, розказати про неприємності сусідів або знайомих, видаючи їх за власні. Як правило, скаржники швидко втікають: собі подібних вони не терплять. Якщо не допоможе, запропонувати скаржнику поділитися з кимось годинами (і, відповідно, зарплатою). Успіх гарантовано! На цьому скарги припиняться. І надовго.

Висновок. Не забувайте східної мудрості: «Кожна людина тобі не друг і не ворог, а вчитель». Кожен із названих персонажів загартує і навчає: хтось витримки, а хтось винахідливості. Ці риси обов'язково придадуться в основній роботі – з дітьми! Тож будьмо вдячні за актуальні безплатні тренінги з ефективного спілкування!

Головний редактор Петрук Г. М.
Редакційна колегія: Придатко Т. І.,
Сакара О. Є., Король Х. В.
Комп'ютерна верстка та художнє оформлення
Сакари О. Є., Придатко Т. І.

Наші адреси:
47025, м. Почаїв, вул. Шевченка, 13;
м. Кременець, вул. Шевченка, 32.
E-mail: skrunya@meta.ua
petrukgal@ukr.net

Увага! Відповідальність за достовірність інформації несе автор публікації!